

Wyrok z dnia 3 października 2006 r.

III UK 87/06

Sędzia uzyskujący uposażenie w stanie spoczynku nie ma prawa do wypłaty emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 października 2006 r. sprawy z odwołania Romana C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. o wypłatę świadczenia, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 lutego 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2006 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie - na podstawie art. 385 k.p.c. - oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku z dnia 8 lipca 2005 r. Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie oddalającego odwołanie wnioskodawcy od decyzji ZUS Oddziału w L. z dnia 26 marca 2004 r. przyznającej wnioskodawcy Romanowi C. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2003 r. i zawieszającej jednocześnie wypłatę świadczenia z uwagi na pobieranie przez wnioskodawcę uposażenia sędziego w stanie spoczynku.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, które przedstawiają się następująco. Skarżący był zatrudniony w sądownictwie od 16 listopada 1957 r. do 17 grudnia 2003 r. (do 17 grudnia 2003 r. był sędzią czynnym zawodowo). W dniu 1 marca 2003 r. uzyskał on prawo do emerytury zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 marca 2004 r. [...]. Skarżący 16 grudnia 1998 r. ukończył 65 lat i wówczas spełnił wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury w przepisach

ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr 40, poz. 267 ze zm.). Wnioskodawca osiągnął wymagany wiek emerytalny i miał odpowiedni okres składkowy. Ponadto - według oceny Sądu - obowiązujące w dacie spełnienia przez wnioskodawcę warunków koniecznych do nabycia prawa do emerytury, przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) umożliwiały nabycie prawa do emerytury sędziemu czynnemu zawodowo. Przepis art. 71¹ § 6 powołanej ustawy stanowił bowiem, że przejście sędziego w stan spoczynku powoduje utratę prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego. Przepis ten nie dotyczył zatem sędziów czynnych zawodowo, a wnioskodawca do 17 grudnia 2003 r. był sędzią czynnym zawodowo.

Nowa ustawa - to jest ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS - w art. 186 ust 3 potwierdziła rozpoznanie według przepisów dotychczasowych wniosków osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., które do dnia wejścia w życie ustawy nie zgłosiły wniosku o emeryturę, mimo że spełniły warunki do nabycia prawa do tego świadczenia. Przepis ten dotyczy wniosków o prawo do emerytury, natomiast nie dotyczy zasad jej wypłaty, do których stosuje się przepisy w tym zakresie aktualnie obowiązujące. Kwestię zawieszania i zmniejszania świadczeń reguluje art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Na podstawie ust. 2a tego przepisu prawo do emerytury ulega zawieszeniu, bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta, z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury ustalonym w decyzji organu rentowego. W konsekwencji tego przepisu mimo przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury, nie mogła ona być wypłacona z uwagi na kontynuowanie przez wnioskodawcę zatrudnienia. Z kolei po przejściu wnioskodawcy w stan spoczynku stracił on prawo do emerytury stosownie najpierw do art., 71 § 6 u.s.p. z 20 czerwca 1985 r., a obecnie na podstawie art. 100 § 6 u.s.p. z 27 lipca 2001 r. zachował wyłącznie prawo do wypłacenia mu uposażenia.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie Roman C. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji. Skarga kasacyjna ma dwie podstawy określone w art. 398³ § 1 k.p.c. W zakresie pierwszej podstawy dotyczącej naruszenia przepisów prawa materialnego skarżący wskazał zarzuty naruszenia: a) art. 2

Konstytucji RP, przez jego niezastosowanie i pozbawienie w konsekwencji skarżącego w sposób arbitralny nabytego już prawa do emerytury i prawa do jej wypłaty; b) art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w brzmieniu nadanym przez art. 2 w związku z art. 3 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez błędne jego zastosowanie przy ocenie prawa skarżącego do wypłaty ustalonej emerytury; c) art. 134 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 135 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez błędne przyjęcie, że powstały okoliczności uzasadniające zawieszenie wypłaty skarżącemu emerytury; d) art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w związku z art. 168 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez niezastosowanie tych przepisów do oceny prawa skarżącego do wypłaty emerytury, pomimo tego że nabył on prawo do emerytury i jej wypłaty przed nowelizacją art. 103 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

W ramach podstawy naruszenia przepisów prawa procesowego skarżący wskazał na naruszenia: a) art. 365 w związku z art. 366 k.p.c. oraz w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. polegające na ponownym dokonaniu oceny stanu faktycznego i prawnego sprawy pomimo prawomocnych wyroków: Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 października 2003 r. oraz Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004 r. W ocenie skarżącego we wskazanych wyrokach zostało przesądzone jego prawo do emerytury i do jej wypłaty; b) art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez pominięcie tych przepisów przy ustalaniu stanu faktycznego i błędne ustalenie, że skarżący utracił prawo do emerytury również za okres po ustaniu stosunku służbowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma zasadnych podstaw; wszystkie podniesione w niej zarzuty są bezpodstawne. Ze skargi kasacyjnej wynikają takie same zagadnienia, jakie były przedmiotem rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w pytaniu czy z przysługującego bezspornie sędziemu Romanowi C. od dnia 1 marca 2003 r. prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynika prawo do wypłaty świadczeń emerytalnych najpierw w okresie zatrudnienia sędziego na stanowisku sędziowskim, to jest do dnia 17 grudnia 2003 r., a następnie, po tym dniu, w

zbiegu z uposażeniem uzyskiwanym przez sędziego w wyniku przeniesienia go w stan spoczynku.

Przesłanki faktyczne rozpoznawanego w sprawie zagadnienia nie były sporne, natomiast - wbrew zarzutom skargi - zawarta w zaskarżonym wyroku odpowiedź na postawione pytanie (podstawa prawna wyroku) nie budzi żadnych wątpliwości. Wysłunięte w skardze kasacyjnej zarzuty (stosownie do ich uzasadnieni), najogólniej biorąc opierają się na założeniu, że prawo do emerytury, niejako *ex definitione*, zawiera w swej istocie prawo do wypłaty (otrzymywania) świadczeń emerytalnych, że nie można być równocześnie uprawnionym do emerytury i pozbawionym świadczeń emerytalnych. Wychodząc z tego założenia skarżący uważa, że pozbawienie go świadczeń emerytalnych stanowi naruszające demokratyczny ład prawa (art. 2 Konstytucji RP) odebranie mu nabytego prawa do emerytury i pozostaje w sprzeczności z ustalonym prawomocnym wyrokiem sądowym jego prawem do emerytury. Powyższe założenie, na którym wspiera się szczegółowa argumentacja poszczególnych zarzutów skargi kasacyjnej, jest w oczywisty sposób wadliwe. Prawo do świadczeń emerytalnych - wypłata emerytury - jest wprawdzie konsekwencją ustalonego prawa do emerytury, jest podstawowym uprawnieniem wynikającym z sytuacji, w której ubezpieczony spełnił wymagane przesłanki do nabycia prawa do emerytury, jednakże wypłata emerytury nie jest wewnętrznym atrybutem prawa do emerytury, a konkretyzuje się dopiero po spełnieniu jeszcze dodatkowych warunków. Takie konstrukcyjne i systemowe określenie w ustawach przesłanek wypłaty emerytury osobie, która ma prawo do emerytury, związane jest z przyjętą konstrukcją prawa do emerytury opartą w zasadzie na dwóch tylko przesłankach (osiągnięcie wymaganego wieku i wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego), natomiast do wypłaty emerytury, stosownie do jej funkcji zabezpieczającej środki utrzymania - w tych konstrukcjach - przyjmuje się, że potrzebne są dodatkowo sytuacje określane jako przejście na emeryturę (ustanie zatrudnienia) i wniosek ubezpieczonego. Przyjęta w przepisach podlegających w sprawie zastosowaniu konstrukcja przesłanek (warunków) wypłaty emerytury albo jej zawieszenia nie pozostaje w sprzeczności z art. 2 Konstytucji RP, stanowiącym, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Kwestia ta będzie jeszcze przedmiotem bardziej szczegółowych uwag wskazujących na odpowiedzialność - także w aspekcie zasad sprawiedliwości społecznej - ustawowo określonych warunków wypłaty emerytury. Jednakże już w tych wstępnych uwagach, trzeba

podkreślić, że nie ma racji skarżący skoro naruszenia prawa materialnego upatruje w bezpodstawnym zdefiniowaniu zakresu swego prawa do emerytury i wynikającym stąd bagatelizowaniu, czy nawet całkowitym pomijaniu, warunków wypłaty emerytury, które są nie tylko logicznie spójne z systemem prawnym emerytury, ale także funkcjonalnie i „społecznie” uzasadnione.

Przechodząc do pierwszej kwestii związanej z sytuacją sędziego Romana C. w okresie od ustalenia prawa do emerytury (od 31 marca 2003 r.) do przejścia w stan spoczynku (17 grudnia 2003 r.), trzeba mieć na uwadze, że w tym okresie sędzia Roman C. z tytułu nieprzerwanego zatrudnienia na stanowisku sędziowskim otrzymywał wynagrodzenie odpowiednie do zajmowanego stanowiska oraz że nie miała miejsca sytuacja uprawniająca go do wypłaty emerytury ze względu na „przejście na emeryturę”. Ze względu na powyższe okoliczności faktyczne, które nie są w skardze kwestionowane - wbrew zarzutom skargi - nie może budzić zastrzeżeń (zawarta w zaskarżonym wyroku) subsumcja wskazanych w jego uzasadnieniu przepisów prawa materialnego.

Na zasadzie wynikającej z art. 186 ust. 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zostało zachowane prawo do emerytury sędziego uzyskane na podstawie poprzedniej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. Chodziło tu o prawo do emerytury wynikające ze spełnienia warunku wieku i warunku wymaganego okresu zatrudnienia, natomiast bez prawa do wypłaty emerytury, którego pod rządą ustawy z 1982 r. sędzia Roman C. nigdy nie nabył, a w związku z tym bezpodstawnie powołuje się na ochronę praw już nabytych. Jest więc najzupełniej adekwatne dla rozpatrywanej sytuacji zastosowanie art. 103 ust. 2a powołanej ustawy z 17 grudnia 1998 r. w brzmieniu wynikającym z art. 2 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 9, poz. 118), a więc w brzmieniu obowiązującym w okresie ustalenia prawa sędziego Romana C. do emerytury, a stwierdzającym, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu także w stosunku do emerytów, którzy tak jak sędzia Roman C., ukończyli 65 lat, „z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego”. Subsumcyjna odpowiedniość powyższego przepisu do ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych nie może nasuwać żadnych zastrzeżeń.

Jeżeli chodzi o drugą z rozważanych sytuacji (dotyczącą okresu po przejściu sędziego Romana C. w stan spoczynku), to zgodność z prawem zaskarżonego wyroku nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości w świetle przepisów obowiązującej w dacie przejścia sędziego w stan spoczynku ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.). Sędzia Roman C. chociaż miał ustalone prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to jednak na tę emeryturę „nie przeszedł”, ale skorzystał z przysługującego sędziom, korzystniejszego od emerytury prawa do przejścia w stan spoczynku oraz w związku z tym prawa do otrzymywania - stosownie do art. 100 § 2 u.s.p. - uposażenia w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku. Stosownie do art. 100 § 6 u.s.p. w razie zbiegu prawa do uposażenia w stanie spoczynku z prawem do emerytury lub renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się uposażenie (z zastrzeżeniem z § 7 dotyczącym przejścia w stan spoczynku sędziego powołanego na stanowisko sędziowskie w niepełnym wymiarze pracy, które nie może być odnoszone do rozpatrywanej sprawy).

Dochodzone w sprawie przez sędziego Romana C. roszczenie o wypłatę emerytury niezależnie od otrzymywanego uposażenia w stanie spoczynku - w świetle powyższego przepisu - jest w oczywisty sposób najzupełniej bezpodstawne.

Bezzasadne są także zarzuty drugiej podstawy rozpatrywanej skargi kasacyjnej. W tym zakresie skarżący we wskazanych wyrokach wydanych w przedmiocie prawa do emerytury bezpodstawnie dopatruje się konsekwencji przewidzianych w art. 365, art. 366 i art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w odniesieniu do podstaw zaskarżonego wyroku dotyczących - jak to wyżej wskazano - innego przedmiotu, bo prawa do wypłaty emerytury. Zarzuty dotyczące art. 316 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. są nieadekwatne do treści tych przepisów.

Z powyższych przyczyn, uznając że skarga kasacyjna nie ma zasadnych podstaw, Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 398¹⁴ k.p.c.

=====